

Smart Society

Visiedocument

Impact Coalitie Safety & Security

WHY

Welk maatschappelijk probleem willen we oplossen?

De maatschappelijke doelstelling die de Impact Coalitie Safety & Security wil behalen is **het vergroten van de stedelijke veiligheid**. In de top 10 van veiligheidsprioriteiten van steden staan vaak de volgende thema's: High Impact Crimes, Polarisatie & Radicalisering, Jeugd & Veiligheid, Ondermijning, Leefbaarheid, Verwarde personen, Huiselijk geweld, Cybercrime, Drugs en Evenementen. Daar zal ongetwijfeld in de loop van 2020 handhaving van coronamaatregelen zijn bijgekomen. De dreigingen zijn divers en de middelen altijd beperkt.

Tegelijkertijd zijn er in de steden steeds meer sensoren te vinden: camera's, licht- en geluidssensoren, fijnstofsensoren, verkeerssensoren, etc. Dit zijn allang niet meer alleen sensoren van de overheid. Er zitten verschillende netwerken en dataverzamelingen achter die sensoren. Deze bieden kansen voor de veiligheid in de stad, zoals crowd management ten tijde van corona en bij evenementen, toepassing van sensoren voor veiligheid op straat, veilige datadeling en toepassing van data-analyse en artificiële intelligentie voor efficiëntere opsporing en handhaving. Maar inzet van technologie maakt nog geen Smart Society.

Dit alles roept dan ook nieuwe vragen op. Bijvoorbeeld over hoe de burger beschermd kan worden tegen schending van zijn/haar privacy, of tegen onveilige technologie. Wat vinden we verantwoord om te delen en voor welk doel? Welk middel is het meest effectief om tot een veilige stad te komen? Welke interventie het meest efficiënt?

We zien drie terugkerende vraagstukken bij de inzet van technologie voor een veilige stad:

1. Hoe kunnen we innovatieve technologie (zoals sensoren en slimme camera's) inzetten om risicogebieden te beveiligen, zonder dat dit ten koste gaat van de leefbaarheid? Hierbij zien we de traditionele rolverdeling verschuiven naar een nieuwe vorm, waarbij veiligheid meer een gemeenschappelijke opgave is voor gemeente, politie, bedrijven en bewoners.
2. Hoe blijft de publieke en private digitale infrastructuur in de gemeente veilig? Vanwege publieke en private verantwoordelijkheden wordt ook gekeken wie in dit vraagstuk welke rol inneemt.
3. Welke randvoorwaarden moeten gerealiseerd worden om als gemeente invulling te kunnen geven aan principes als zorgvuldigheid, transparantie, regie op gegevens, privacy en dergelijke, in eerste instantie in slimme proeftuinen, en uiteindelijk in de dagelijkse praktijk? Belangrijk daarbij is ook om te bepalen welke waarborgen je als gemeente toe kan passen om vertrouwd om te gaan met de data van burgers, bedrijven en sensoren in het publieke domein.

Door antwoorden op en oplossingen voor deze vraagstukken te ontwikkelen vergroten we de toekomstige stedelijke veiligheid.

Waar zien we kansen?

Op dit moment worden vraagstukken rond stedelijke veiligheid grotendeels op lokaal niveau opgepakt. De lokale overheid staat dichtbij haar inwoners en middenin de samenleving. Dit gebeurt vaak met (lokale) kennisinstellingen en bedrijven of publieke partners in de vorm van pilots. Er is een intentie om meer samen te werken met andere gemeenten. Dat blijkt onder meer uit de NL Smart City Strategie, die in 2017 is aangeboden aan de minister-president. Daarnaast is de informatiesamenleving tot een kernthema benoemd in de Verenigingsagenda Gemeenten 2024 van de VNG. Ook de korpsleiding van de politie heeft het participeren in, en leren van, de smart city-ontwikkeling voor de eigen taakuitvoering als strategisch doel geformuleerd. Er wordt dus veel op ingezet maar in de praktijk wordt nog weinig samen opgetrokken en is van implementatie en opschaling zelden sprake.

De gemeenten zullen vanwege nieuwe technologieën de komende jaren de bestaande sensoren en infrastructuur vervangen en vernieuwen (met bijvoorbeeld 5G, glasvezel, IoT-netwerken, publieke WiFi, LoRa). Dit is dan ook hét moment om naar slimme toepassingen te kijken, ook in relatie tot veiligheid. Maar wat zijn de *best practices*, niet alleen in termen van technologie, maar ook met betrekking tot gebruik, maatschappelijk draagvlak en organisatorische inbedding?

Als het lukt deze samenwerking en implementatie goed te organiseren levert het bovendien een kans op voor de ontwikkeling van innovatieve oplossingen en de groei van de veiligheidssector in de vorm van opschaling binnen Nederland en naar het buitenland. Het zal verder positieve gevolgen hebben voor Nederland als vestigingsplaats voor internationale organisaties en bedrijven.

Wij willen daarom de krachten bundelen om Smart Society en digitalisering op een effectieve en efficiënte wijze in te zetten voor Safety & Security. Het benutten van de kansen voor dit thema zijn alleen haalbaar als de gemeenten, politie en hun partners in de komende jaren samen optrekken door:

- elkaars experimenteerruimte slim te benutten;
- de samenwerking te richten op innovatie én opschaling;
- het actief delen van kennis en ervaring;
- gezamenlijke programmering en (inter)nationale profilering .

Immers: de complexiteit van het vraagstuk is groter dan elke gemeente op zich kan verwerken, en digitalisering en criminaliteit zijn grens overstijgend.

Door met en van elkaar te leren, door elkaars competenties en mogelijkheden optimaal te benutten, door vragen te bundelen en door de diverse betrokkenen in de stad bij initiatieven te betrekken (overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen en zeker ook de bewoners en bezoekers), creëren we een ecosysteem voor effectieve oplossingen van stedelijke veiligheidsproblemen.

HOW

Een coalitie als middel om kansen te benutten

Om genoemde kansen te benutten en op deze manier effectief de genoemde maatschappelijke problemen op te kunnen lossen hebben we de Impact Coalitie Safety & Security (ICSS) opgericht. De ICSS is een regievoerend en agenderend orgaan tussen de steden voor de uitvoering van de Safety & Security-agenda. Deze agenda is flexibel en wordt doorlopend (“rolling”) aangepast om invulling te kunnen geven aan de prioriteiten en activiteiten. Tegelijkertijd stellen we vanuit de Impact Coalitie een specifieke manier van samenwerken voor, en gebruiken we in dit visiedocument vastgelegde randvoorwaarden voor uit te voeren projecten. De Impact Coalitie staat onder voorzitterschap van de Gemeente Den Haag en heeft vertegenwoordigers van de VNG en van diverse gemeenten waaronder Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven, Apeldoorn en Almere, de politie, DITSS en The Hague Security Delta. In beginsel is elke gemeente en publieke veiligheidspartner welkom om zich bij de Impact Coalitie aan te sluiten als actief lid. De Impact Coalitie heeft een meerjarig karakter.

Het is de ambitie van de Impact Coalitie om een veelzijdig instrumentarium voor bestuurders en uitvoerders in de stad te ontwikkelen, met een meerjarige horizon om stedelijke veiligheid te realiseren. De rol van de Impact Coalitie is niet beperkt tot het ontsluiten van kennis. De Impact Coalitie zorgt er ook voor dat gemeentelijke professionals en deelnemers uit andere organisaties elkaar kunnen vinden, het veld kunnen verkennen en kunnen beslissen welke initiatieven, bijeenkomsten of kennistrjecten relevant zijn voor de lokale veiligheidsvraagstukken in hun gemeente.

Toegevoegde waarde van een Coalitie

De toegevoegde waarde die de Impact Coalitie levert zit in:

- Het vergelijkbaar maken van effectiviteit van technologische interventies, door gebruik te maken van eenzelfde methode, criteria, maatvoering of variabelen.
- Efficiëntie van investeringen in mensen, organisaties, technische infrastructuur en onderzoekscapaciteit door verbinding van initiatieven en kennis.
- Werken met een gemeenschappelijke agenda die krachten bundelt en een gezamenlijk belang creëert.
- Betere schaalbaarheid en economische haalbaarheid van initiatieven en experimenten die gefaciliteerd wordt door de externe positie van de Impact Coalitie die ongemak en spanning tussen belangen op verschillende niveaus (lokaal en nationaal) en afwegingen op verschillende gebieden (veiligheid, economie, enz.) kan opzoeken.
- Een combinatie van bottom-up en top-down werken. De combinatie van projecten van de Impact Coalitie en initiatieven van de participerende steden, waardoor gemeenten controle behouden over hun proeftuinen én maximaal profiteren van ervaringen van anderen.
- Het aandacht geven aan maatschappelijke inbedding, wat bij uitstek kan in coalitievorm.
- Wegnemen van barrières in beleid en/of wetgeving ter bevordering van nieuwe veiligheidsconcepten, door de samenwerking met de ministeries hierop te organiseren.

- Bevorderen van een onderling afgestemde maatschappelijke dialoog over de inzet van technologie in de openbare ruimte ten behoeve van veiligheid.

Werkwijze

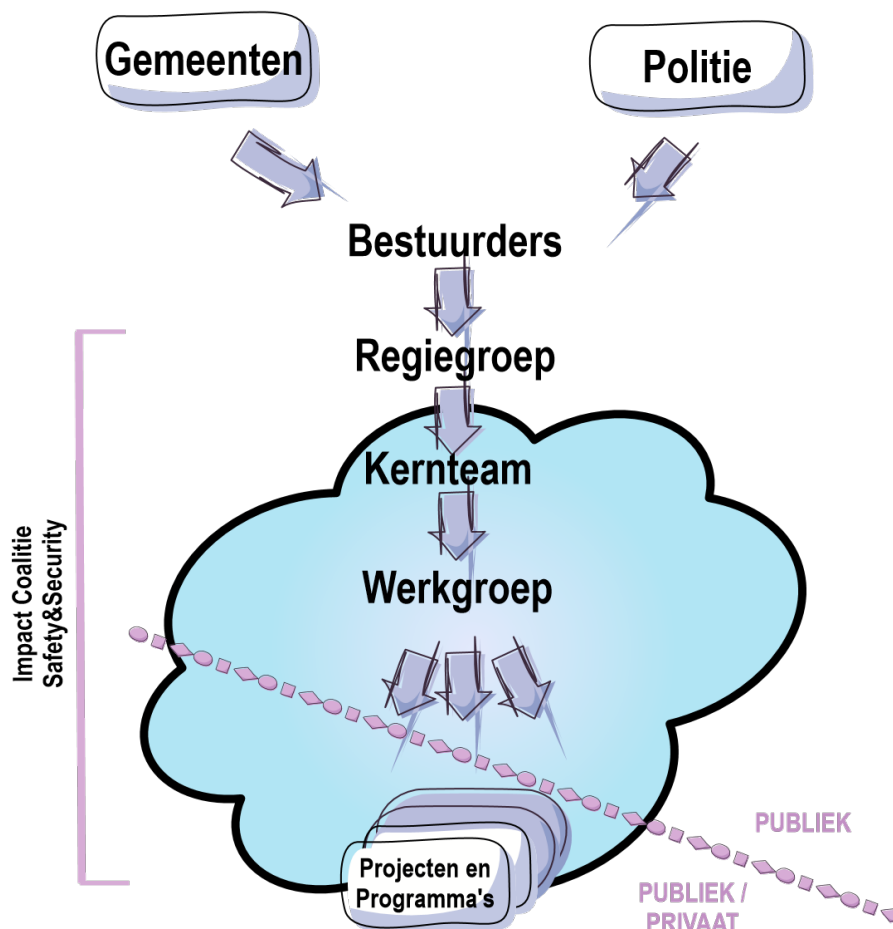
De partners in de Impact Coalitie hebben een aantal afspraken met elkaar gemaakt over hoe men te werk gaat binnen dit samenwerkingsverband. De partners hebben vastgelegd om:

- De experimenten en innovaties in de deelnemende gemeenten in te zetten voor de gemeenschappelijke leervraagstukken en kennis en ervaring met elkaar te delen. Leervraagstukken zijn hierbij een manier (lees: geen doel) waarop verschillende projecten en partners aan elkaar te koppelt worden en gezamenlijke oplossingen worden gevonden.
- Daarbij de samenwerking aan te gaan in programma's met overheidspartners, bedrijfsleven en kennisinstellingen.
- De noodzakelijke mensen beschikbaar te maken om de afgesproken doelen van de Safety & Security-agenda te realiseren om zo te zorgen voor het faciliteren van het netwerk, de kennisdeling binnen het netwerk, het verspreiden van geleerde lessen en ontwikkelde standaarden onder de VNG-leden en het inbrengen van expertise m.b.t. de schaalbaarheid van innovatieve oplossingen.
- De communicatie naar buiten onderling af te stemmen waar het gaat om de resultaten en geleerde lessen uit de projecten, en de Impact Coalitie Safety & Security actief te promoten binnen en buiten de eigen organisatie.
- Als coalitiepartners periodiek overleg te voeren om gezamenlijk de ambitie, de scope van de agenda en de beschikbare capaciteit, kennis en middelen te bewaken.
- De resultaten en geleerde lessen periodiek te rapporteren aan de Commissie Informatiesamenleving, de Commissie Bestuur en Veiligheid en aan het College Dienstverleningszaken van de VNG, met de bedoeling dat alle gemeenten hiervan kunnen profiteren.

Governance

De primaire ambities van de Impact Coalitie hebben betrekking op het oplossen van maatschappelijke problemen i.h.k.v. High Impact Crimes, Polarisatie & Radicalisering, Jeugd & Veiligheid, Ondernijning, Leefbaarheid, Verwarde personen, Huiselijk geweld, Cybercrime, Drugs en Evenementen. Dit weerspiegelt zich in de governance van de Impact Coalitie, waarin publieke partners de koers bepalen. Private partners zijn welkom, maar zijn actief op project- en programmaniveau.

De governance kent vier groepen: bestuurders, regiegroep, kernteam en werkgroep. Om een gecoördineerde aanpak te garanderen blijft de focus van de leervragen in handen van betrokken bestuurders, die op hun beurt afstemmen met de bestuurders van andere relevante organisaties. De taak van de regiegroep is om de gedeelde strategische doelen en leervragen van de Impact Coalitie te bepalen en te bewaken. De Impact Coalitie kent verder een kerngroep die als kwartiermaker en het programmabureau van de coalitie fungeert. Tot slot de werkgroep, die bestaat uit een overkoepelende werkgroep namens de coalitieleden met daarnaast voor elke groot project of programma een deelgroep om die specifieke activiteiten te coördineren.

Publiek-privaat samenwerken

Onze maatschappij is steeds meer verweven, ook op het gebied van veiligheid en veiligheidsinnovatie. Onze economie en samenleving kan alleen nog op ‘netwerk’- niveau adequaat worden georganiseerd, gereguleerd en zich aanpassen aan de dynamische eisen van onze tijd. “Innovatie vindt steeds meer in netwerken plaats: interne verbindingen binnen bedrijven worden vervangen door externe. Innovatie wordt zo steeds meer de resultante van samenspel” (WRR, 2013).

Door het ontwikkelen en benutten van kennisintensieve, vernieuwende toepassingen in het samenspel tussen overheid, bedrijfsleven en de kennisinfrastructuur ontstaat zowel maatschappelijke als economische waarde. Dat geldt ook voor het veiligheidsdomein. In een samenwerking brengt elke partner bepaalde middelen in – geld, mankracht, expertise, technologie, netwerken en/of kennis – om gezamenlijk een afgesproken doel te bereiken. Belangrijk is dat je met elkaar een proces doorloopt, waarin de doelgerichte samenwerking gestalte krijgt, maar partijen wel als autonome entiteiten optreden met hun eigen beweeggronden en organisatiedoelen. Dus elke partner moet, direct of indirect, opbrengsten (voordelen) krijgen uit de samenwerking.

De coalitie heeft voor zichzelf specifieke kenmerken benoemd van, op innovatie gerichte, publiek-private samenwerking in het veiligheidsdomein:

- Ten eerste heeft de overheid meerdere rollen: ze is regelgever, maar soms ook de enige die bevoegd is op te treden, waarmee de overheid niet alleen behoeftesteller maar ook enige afnemer is. Hier is het risico dat bedrijven en kennisinstellingen huiverig zijn om mee te investeren. Door vragen van de overheid te bundelen wordt dit aantrekkelijker, daarnaast zullen publieke organisaties ook meer sturend moeten optreden en spelregels moeten bepalen. Om deze redenen is de regiefunctie door de coalitie volledig publiek ingevuld.
- Ten tweede zijn er binnen de overheid de behoeftestellers, de budgethouders en de verwervers die niet dezelfde personen en entiteiten zijn als de eindgebruikers van (innovatieve) veiligheidsoplossingen. Risico hiervan is dat eindgebruikers de innovatie niet accepteren. Door in de innovatietrajecten de inbreng van eindgebruikers te organiseren zorgen we voor aansluiting bij de praktijk en vergroten we de acceptatie. Dit nemen we op bij de randvoorwaarden van projecten.
- Tenslotte is stedelijke veiligheid is een complex 'product'. Niemand kan dit zelfstandig realiseren zonder impact op anderen te hebben, er is een groeiende behoefte aan horizontale en verticale integratie van de activiteiten van veiligheidspartijen. Innovatie van veiligheids-'producten' en -'diensten' zijn niet los te zien van deze systeemcontext. Domeinkennis is daarbij belangrijk. We kijken bij projecten en de regie daarom naast technische ook naar organisatorische- en procesinnovatie en betrekken domeinexperts.

De coalitie vertaalt deze kenmerken naar concrete spelregels, neemt deze op in haar plan van aanpak en ziet hierop toe.

WHAT

Van vraagstuk naar werkpakket naar projectenagenda

De drie vraagstukken benoemd op de eerste pagina geven richting aan de werkpakketten die worden ondernomen door de Impact Coalitie. Voor de komende periode zijn dit:

1. Werkpakket 1: Gebiedsgericht beveiligen met behulp van Smart City toepassingen.
2. Werkpakket 2: Zorgen dat de Smart City toepassingen veilig zijn en op een veilige manier kunnen worden opgeschaald en geïntegreerd in bestaande omgevingen.
3. Werkpakket 3: Vanuit bestendige van maatschappelijk verantwoorde oplossingen werken aan de randvoorwaarden voor toekomstige ontwikkeling.

Binnen deze werkpakketten worden concrete projecten en programma's uitgevoerd, sommige zijn al gestart en andere worden ontwikkeld. Dat gebeurt op initiatief van de Impact Coalitie en door het opnemen van ideeën van buiten, gebruikmakend van de partners in het ecosysteem. Dit is dus een rollende agenda, waarbij bovenstaande werkpakketten de leidraad vormen.

De oprichters van de Impact Coalitie hebben voor de uitvoering van projecten en programma's een aantal randvoorwaarden opgesteld:

1. Om veiligheid te realiseren met breder toepasbare oplossingen hebben projecten en programma's van de Impact Coalitie minstens drie partners waarvan minimaal twee gemeenten. Deze projecten en programma's geven ons nieuw inzicht, antwoord op een vraag en/of bewijs of iets werkt.
2. We geven invulling aan opschaling en het leren van en met elkaar. De projecten streven een schaalbare- en economisch duurzame oplossing na. Ook daarom zijn kennisinstellingen en bedrijven betrokken.
3. Om *vendor lock-in* te voorkomen en transparantie - en op termijn adoptiekansen - te vergroten willen we zien hoe projecten en programma's bijdragen aan interoperabele oplossingen op basis van open normen en technische specificaties, applicatieprogramma-interfaces (API's) en gedeelde datamodellen.
4. Als bijdrage aan efficiëntie, effectiviteit en innovatie worden de inzichten, antwoorden en bewijzen die worden gevonden actief gedeeld zodat iedereen er wijzer van kan worden, gebruik van kan maken en op door kan bouwen. Tenzij er zwaarwegende (veiligheids)redenen zijn om dat niet te doen, dit na besluit van de regiegroep. Zo behouden we het *'level playing field'* en worden partners in projecten en programma's later niet uitgesloten van aanbestedingen.

Het afgelopen jaar is er veel voorbereidend werk en afstemming gedaan voor de oprichting van de Impact Coalitie, om de doelen van de Coalitie scherp en actueel te maken en ook zijn er al een paar projecten uitgevoerd. Daarbij zijn een aantal knelpunten gesignaleerd rond het inzetten van technologie ten bate van stedelijke veiligheid. Deze knelpunten worden meegenomen in het uitvoeren van de projecten en programma's, zodat ze van knelpunten kansen kunnen worden:

- Een pilot krijgt geen opvolging of implementatie. De Impact Coalitie ziet daarom een grote meerwaarde in het bewaken hiervan.
- Er wordt volgens een publiek-private samenwerking gewerkt, wat leidt tot een interessant product. Maar daarbij verdwijnt het oplossen van het maatschappelijk

probleem soms te veel uit het zicht. De Impact Coalitie wil dit scherper monitoren, zodat haar ambitie van het oplossen van maatschappelijke problemen verwezenlijkt kan worden.

- Betrokken partijen blijven te veel hangen in eigen perspectieven in veiligheidsvraagstukken. De beste oplossingen ontstaan vaak als er taak-, locatie- en sectoroverstijgend verbindingen worden gelegd. De Impact Coalitie wil de partijen daarom uit de eigen (bestuurlijke) bubbel halen door een gemeenschappelijk perspectief te creëren.
- Het is lastig de effectiviteit van interventies te vergelijken. De Impact Coalitie wil daarom met behulp van eenzelfde methode, criteria, maatvoering of variabelen deze effectiviteit kunnen meten.

Zoals genoemd loopt er al een aantal concrete projecten en programma's. Om de energie in de Impact Coalitie te houden en snel resultaat te boeken, wachten we niet tot alle voorbereidende handelingen afgerond zijn, maar zijn we al aan de slag volgens de in dit visiedocument genoemde randvoorwaarden. Het gaat daarbij om de volgende projecten:

- **De slimme stad ontrafeld: Proeftuinen in de spiegel van publieke waarden.** Onderzoek naar de rol van publieke waarden bij Smart City proeftuinen voor veiligheid. Aanbevelingen voor gemeenten hoe de ethische of sociale component concreet kan worden verwerkt in hun werkwijze. Betrokkenheid van vijf gemeenten en politie. Voltooid, nog niet openbaar.
- **Cybersecurity in Nederlandse Smart Cities.** Op basis van literatuurstudie en onderzoek bij vier steden een vijftal conclusies over de omgang van slimme steden met cybersecurity. Wie zijn de actoren, hoe zijn taken belegd, wat zijn de technologieën en toepassingen, wat zijn de cybersecurity risico's en welke standaarden te gebruiken. Concept voltooid, nog niet openbaar.
- **Digitale Vertrouwens Infrastructuur.** Het uitwisselen van gegevens tussen publieke organisaties en tussen publieke- en private organisaties ten behoeve van veiligheid kan waardevol zijn. Er zitten ook grote risico's aan. Daarom is het van belang om uitgangspunten, principes en technologische componenten in afstemming te ontwikkelen. Samenwerking gestart, partners BZK, VNG, Politie, Veiligheidsregio en enkele steden.
- **Slimmer Crowd Management.** Waar zijn ongewenste samenscholingen ten tijde van Corona? Hoe staat het met de gezondheid in de wijk? En wat als het straks feest is en iedereen weer evenementen organiseert? Amsterdam kijkt naar inzet van een slimme stedelijke infrastructuur om de drukte te monitoren, bijvoorbeeld door het waken over de 1.5 m afstand op straat, en Den Haag kijkt uit naar evenementen en drukke stranden. Voorstellen worden uitgewerkt.
- **Drones als kans en bedreiging.** Kunnen drones worden ingezet tegen natuurbranden? En hoe bescherm je een gebied tegen kwaadwillenden met drones? Wat er kan, wat er mag en wat veilig is loopt uit elkaar. Apeldoorn wil kijken naar de positieve inzet van drones, Amsterdam en Den Haag zijn geïnteresseerd in detectie en interventies. Voorstellen worden uitgewerkt.
- **De slimme stad laat zich niet ondermijnen.** Er zijn verschillende vormen van ondermijning met mogelijk hun eigen indicatoren en interventies. Welke indicatoren werken en welke interventies zijn mogelijk? Eindhoven wil specifiek kijken naar de woonomgeving en Almere naar bedrijfsterreinen. Voorstellen worden uitgewerkt.

Smart Society Visiedocument - Impact Coalitie Safety & Security

Redactie:

Mark Ruijsendaal (The Hague Security Delta)
Gerard Kuijlaars (Politie, DITSS)
Dick Brandt (gemeente Den Haag)
Dirk van Brederode (VNG)
Olga Kijzers (VNG)

Visie is mede tot stand gekomen door bijdragen van:

DITSS
ECP
Gemeente Almere
Gemeente Amsterdam
Gemeente Apeldoorn
Gemeente Den Haag
Gemeente Eindhoven
Politie
The Hague Security Delta
Vereniging Nederlandse Gemeenten

Versie

juni 2020

Contact

icss@vng.nl